

УДК: 351.82

О. А. Ковтун,
к.е.н., Класичний приватний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

Анотація. Визначено сучасний стан промисловості, розглянуто теоретичні підходи до антикризової стратегії розвитку промисловості регіону, запропонована послідовність розробки антикризової стратегії розвитку промисловості регіону.

Ключові слова. Антикризова стратегія розвитку промисловості регіону, регіональні органи державного управління, розвиток промисловості, промислове відставання.

Вступ. У руслі інтеграційних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві, розуміння регіонального управління та статусу регіону як системи зазнає значних змін. У зв'язку з наданням регіонам більшої самостійності, делегуванням повноважень з організації процесу соціально-економічного розвитку підвищується рівень складності управління регіоном як системою. Це вимагає, з одного боку, формування таких методів регіонального управління, які б цілком відповідали не тільки новому статусу регіону як соціально-економічної системи, але й умовам зовнішнього середовища, яке характеризується високим ступенем нестабільності. В умовах прискореної глобалізації економіка України розвивається під впливом складних світових фінансово-економічних процесів. Тому наслідки світової фінансово-економічної кризи, яка почалася з осені 2008 р., позначилися на реальному секторі економіки, у тому числі промисловості.

Саме тому дослідження процесу формування антикризової стратегії розвитку промисловості регіону, як однієї з важливих складових механізму державного управління, з метою пошуку найбільш адекватних підходів до управління регіоном є у теперішній момент актуальним для України.

Постановка завдання. Розробити підходи розробки до антикризової стратегії розвитку промисловості регіону та організаційно-інформаційного забезпечення її реалізації.

Результати. Світова фінансова – економічна криза висвітлює, що в Україні протягом ряду років при позитивній ціновій кон'юктурі не здійснено структурних змін у промисловості, а також заходів щодо модернізації виробництва. Основною проблемою промисловості України є відсутність як у власників підприємств, так і у владних структур антикризового арсеналу інструментів, заходів і досвіду протидіяти негативним зовнішнім потрясінням. Саме неконкурентоспроможні як за собівартістю, так і за якістю й асортиментом продукції виробництва у періоди різкого зростання попиту та обвалу цін опиняються поза ринком. Слабкою ланкою в національній економіці виявилася і банківська система, що потрапила в повну залежність від зовнішнього кредитування й виявила нездатність до ефективного господарювання.

Так, обсяги виробленої промислової продукції 2009 р. порівняно з 2008 р. скоротилися на 21,9%, у тому числі в переробній промисловості – на 26,6%. Найбільшого спаду зазнали галузі, орієнтовані на виробництво продукції виробничого та інвестиційного призначення: машинобудування (– 45,1%), виробництво неметалевої мінеральної продукції (– 38,4), металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів (– 26,6), хімічна і нафтохімічна промисловість (– 23,2%). Значною загрозою для конкурентоспроможності національної економіки з погляду її спроможності до інвестиційного зростання та проведення модернізації є збереження найбільш глибокого спаду виробництва в машинобудуванні, яке за 2009 р. втратило майже половину обсягів продукції порівняно з 2008 р. Найбільшого спаду зазнало виробництво транспортних засобів устаткування, яке скоротилося проти 2008 р. на 58%.

Для ефективного розвитку вітчизняної промисловості, урахувавши відсутність ринкового механізму міжгалузевого перерозподілу ресурсів і слабкість вітчизняного фінансового сектору, неспроможного фінансувати великі інвестиційні проекти, необхідно повернутися на певний період до практики прямого перерозподілу ресурсів державою. Слід визначити низку галузевих пріоритетів, які мають конкурентні переваги й забезпечать модернізацію промислового виробництва. Держава має стати ініціатором розробки та реалізації масштабних інвестиційних проектів у пріоритетних галузях та спрямувати на їх здійснення як власні ресурси, так і ресурси бізнесу, залучаючи їх на вигідних для нього умовах. Серед інструментів підтримки розвитку пріоритетних галузей доцільно практикувати бюджетне кредитування, надання державних гарантій, податкових пільг тощо.

Таким чином, системний характер поточної кризи потребує розробки стратегії подолання кризи і побудови більш прогресивного типу ринкової економіки, створення умов для якісних структурних змін і тривалого зростання промислового виробництва.

Антикризова стратегія промислових регіонів, полягає в реструктуризації економічної системи регіону - перепрофілюванні з традиційного індустріального розвитку на виробництво наукомісткої високотехнологічної продукції. Для цього необхідно здійснити наступні першочергові заходи.

1. Терміново виробити довгострокову структурну стратегію, основний акцент зробити на інноваційний прорив, серцевиною якого стане розповсюдження останніх поколінь п'ятого технологічного укладу (комп'ютери, ракети, авіа- і електронна промисловість) і освоєння перших поколінь шостого укладу (інформаційні, біо- та нанотехнології).

2. Провести антикризовий менеджмент на окремих підприємствах регіону. Для проблемних і низькорентабельних виробництв пропонується проведення комплексу заходів з поетапного їх виведення з кризового тренду в режим стійкого функціонування шляхом амортизаційних заходів [1]. Для неефективно працюючих виробничих потужностей рекомендованими є програми диверсифікації підприємства, ліквідація або так звана "поміркована" націоналізація здешевілих активів стратегічних підприємств (металургія, машинобудування, транспорт, будівництво тощо) та окремих банків.

3. Здійснювати цільову підтримку структуроутворюючих підприємств регіону, які мають виробничий апарат і трудові ресурси, здатні забезпечити випуск конкурентоздатної продукції на внутрішньому ринку. Очевидно, що перевагу необхідно віддавати локальним проектам і програмам з невисокими показниками капіаломісткості, підвищеною оборотністю коштів, які забезпечують додаткові робочі місця.

4. Диверсифікувати місцеву економіку моногалузових міст. У даному напрямку вважаємо доцільним орієнтувати діяльність регіональних органів державного управління на формування підприємницьких груп взаємодіючих підприємств (фірм) як ключового економічного напрямку виходу із кризи (а далі економічного розвитку). Мова йде про так звані «точки росту» місцевої економіки.

5. Започаткувати створення мережі інноваційних кластерів з виробництва конкурентоспроможної продукції.
Розробка антикризового механізму подолання промислового відставання базується на наступних принципах:

1. Антикризовий механізм повинен одночасно охоплювати:

– за функціональною ознакою – області й райони, що відносяться до економічного району;

– за галузевою ознакою – галузі комплексу в традиційному розумінні, а також сукупність підприємств (суб'єктів господарювання), що випускають продукцію з однаковими або схожими якісними та функціональними показниками.

2. Враховуючи, що досить значна кількість регіонів відноситься до старопромислових районів, процес реформування промислових укладів повинен бути

9. Усунення монополізму окремих наукових шкіл та поширення конкурсної системи при одержанні замовлень на дослідження.

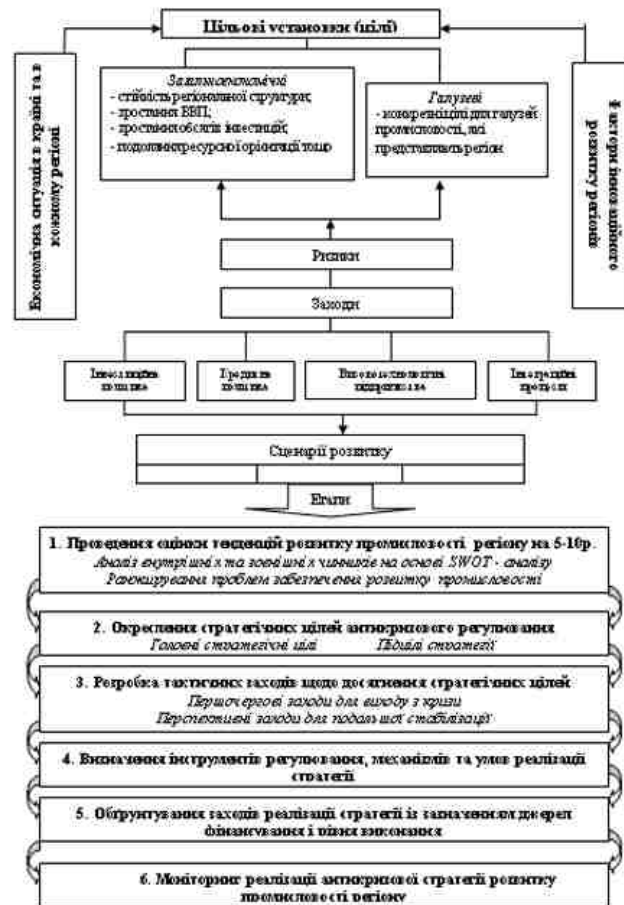

Рис.1. Механізм реалізації цілей і задач антикризової стратегії розвитку промисловості регіону

Пропонується два сценарії подолання кризи в промисловості регіону:

1 – й: інерційне стримування кризи з поступальним підвищенням промислового рівня регіону, підвищення стійкості економіки регіону на основі адресного стимулювання розвитку промислового потенціалу.

Основний зміст і напрями реалізації сценарію: на основі критичного аналізу промислового відставання регіону з урахуванням різних сфер життєдіяльності (екологія, соціальна сфера, продовольча безпека тощо) виявляються пріоритети державної підтримки з метою:

- збереження й підтримки нормативно мінімальних умов проживання в регіоні;
- збереження навколишнього середовища;
- індикації прожиткового мінімуму;
- визначення галузевої спеціалізації виробництва;
- здійснення першочергової соціальної допомоги регіонам;
- збереження й підтримка наукоємних і високотехнологічних виробництв;
- поступової асиміляції оборонних підприємств;
- збереження форми державності, особливо на підприємствах, що забезпечують національну безпеку;
- збереження стандартів по охороні навколишнього середовища, перманентного згорання екологічно небезпечних виробництв.

Основний акцент повинен здійснюватися на підтримку науково – технічної безпеки, збереження виробничої й соціальної інфраструктури з акцентом на життєзабезпечуючі галузі й райони – і містоутворюючі підприємства. Передбачається пряма участь виконавчих органів різних рівнів у наданні бюджетних гарантій при інвестуванні у технічне й технологічне переобладнання галузей і їх безпосереднє сприяння у формуванні або зміні структури виробництва.

Сценарій 2. “Підвищення стійкості економіки регіонів на основі адресного стимулювання розвитку промислового потенціалу”.

Основний зміст і напрями реалізації сценарію: оптимізація обсягів фінансової підтримки кризових регіонів у частині адресного (на основі конкурсного відбору) стимулювання по всім ланцюжкам “наука – виробництво – споживання” незалежно від форми власності:

- при гарантованій державній підтримці регіонального промислового розвитку;
- відмова від прямого фінансування науково– дослідних проектів, що не відповідають сучасному рівню і які не реалізуються в рамках загальнодержавних або регіональних програм;
- виявлення наукових й технічних резервів, складання реєстру інститутів і організацій сфери науки й наукового обслуговування з метою закриття й перепрофілювання безперспективних;
- двохваріантний відбір напрямків досліджень, розробки й реалізації проектів, життєвоважливих для кризових регіонів і пілотних як для розвитку державного, так і регіонального науково– технічного потенціалу;
- підвищення ролі всіх регіональних факторів підтримки й функціонування;
- цілеспрямоване формування реального стійкого ринку з його елементами інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб’єктів регіональних науково– технічних програм і формування баз даних по соціально-орієнтованим інноваціям;
- організація постійного економічного й технологічного моніторингу в регіоні з метою визначення пріоритетів участі науки у вирішенні регіональних проблем.

При реалізації сценаріїв подолання кризи в промисловості регіону перевагу слід віддавати сценарію 2. Але при всій привабливості цей сценарій у більшості залежить від політичної кон’юнктури й державної фінансової підтримки, з одного боку, а з іншого сторони, є більш хворобливим для суб’єктів регіональної промислової політики, тому що тривалий загальний процес реформ і очікувань “стомив” його учасників.

Для забезпечення постійного і дійового контролю за виконанням завдань і заходів антикризової стратегії розвитку промисловості регіону доцільним є створення в межах органів регіонального управління координаційної ради, головними завданнями якої мають бути наступні: аналіз стану виконання встановлених завдань за досліджуваній період; визначення причин відхилення від прогнозованих показників; підготовка пропозицій щодо усунення виявлених відхилень, корегування показників реалізації цільової стратегії; пошук додаткових фінансових і матеріальних ресурсів для забезпечення виконання завдань стратегії.

Висновки. Антикризова стратегія розвитку промисловості регіону є нормативним документом локального характеру. Підвищення дієвості реалізації антикризових стратегій різних рівнів залежить від якнайшвидшого створення необхідної державно-правової основи реалізації регіональної політики. Впровадження

наведених підходів дозволить забезпечити стійкість еволюційного процесу і проведення інноваційної модернізації промисловості регіонів.

Література.

1. Національна стратегія розвитку «Україна – 2015».- К., 2009, 116 с. – С. 55.
2. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / С.І. Бандур, Т.А. Заяць, В.І. Куценко та ін. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. - 620 с.
3. Сардак С.Е. Перспективні напрями соціально-економічного розвитку України // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму, 2010, № 1 (3). Том 2. - С. 277-285.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"